

Egyetemi doktori (PhD) értekezés tézisei

Az Alsó - Nyárádmente településeinek vallási élete.

A vallási közösségek viszonyrendszerének

Néprajzi - antropológiai vizsgálata.

Simon Zoltán

Témavezető: Dr. Bartha Elek

Debreceni Egyetem

Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola

Debrecen, 2011

1. Az értekezés célkitűzése, a téma körülhatárolása

A néprajzi-kulturális antropológiai kutatások sorában egy adott (kis)térség vallási életének, illetve vallási közösségek viszonyrendszerét feltáró elemzések nem ismeretlen vállalkozások, de nem is feltétlenül tartoznak a klasszikus néprajzi-kulturális antropológiai vizsgálatok közé.

Az értekezés során vizsgált terület, az Alsó-Nyárádmente falvainak vallási élete, illetve a települések vallási életével kölcsönös viszonyban lévő társadalmi-etnikai kapcsolatok, ennek ellenére jól illeszthetők a vallásnéprajzi-vallásantropológiai szakirodalmak körébe.

Értekezésem az Alsó-Nyárádmentén található települések felekezeteinek differenciált vallási megnyilvánulásait, vallási (kulturális-társadalmi-etnikai) viszonyrendszerét kívánja bemutatni. A dolgozat műfaji értelemben elsődlegesen a néprajzi (vallásnéprajzi) és a kulturális antropológiai (vallásantropológiai) írások csoportjába sorolható. Értelmezési, leírói horizontját tekintve a hazai és a közelmúlt, illetve napjaink vallásnéprajzi, vallásantropológiai szakirodalmi-kutatási referenciáihoz köthető, de következesen alkalmazom a rokon tudományok (elsősorban a vallásszociológia) legújabb kutatási eredményeit is.

A kutatás eredményeinek összefoglalása három fő fejezetben kerül leírásra, amelyek nemcsak strukturális értelmében különböznek egymástól, hanem specifikusan jelenítik meg az Alsó-Nyárádmente vallási sokszínűségének szerkezeti vázát, szétágazásait, felépítettségét. A dolgozat korpusza tehát három nagyobb tematikai blokkra tagolódik, amelyek követik a térségben végzett kutatások, terepmunkák állomásait és azok időbeli síkjait. Az alsó-nyárádmenti települések vallási életére vonatkozó kutatás fő tematikai egységei tehát a következők: (1) az egykori görög katolikus felekezetűek (napjainkra zömében református egyházhoz állottak és ortodox egyházhoz áttértek/átsoroltak) vallási-etnikai identitásában jelentkező asszimilációs, akkulturációs fázisok vizsgálata, (2) a rendszerváltás követő kisegyházi, új vallási mozgalmak kutatása, illetve a többségi református felekezetűekkel való kapcsolata és helyzetképe a református egyháznak mint „társadalmi intézménynek” (3) a kalapos Gábor - cigány közösség új felekezeti mozgalmának, a Hetednapi Adventista Egyház hatásainak vizsgálata a gáborok mindennapi életében, amelyek etnikus határkijelölő funkciókat generálnak a lokális cigány – cigány, cigány – magyar, magyar – cigány kapcsolatokban.

A három tematikai blokkban leírásra kerülő vallási közösségek közötti kapcsolat megértését a felekezetek együttes, koherens leírása biztosítja. A különböző felekezetek önmagukban csak részlegesen jelenítik meg az Alsó-Nyárádmente vallási életét. A kutatási eredmények alapján, vegyük figyelembe az ide vonatkozó példákat:

a) – az *(egykori) görög katolikus* közösségek, csoportok, személyek esetében adott az eredetileg a többségtől eltérő, „más” etnikai-nemzeti hovatartozás; az *egyszerű „mi” „ti” asszimilációs viszony*

feloldódása következtében kialakuló és tartalmi cserén átmenő „ingadozó”, „képlékeny” identitás, a többségtől eltérő felekezet, illetve egyházi hovatartozás;

– az etnikum és vallás viszonya ez esetben erősebben nyilvánul meg, még pontosabban az alsó-nyárádmenti (*egykori görög katolikusok* esetében az etnikai jegyek korrelatív léteztek a vallási jegyekkel, majd pedig a „vallás lett az etnikumot strukturáló” tényező;

b) – a *kisegyházak és új vallási mozgalmak* kutatásakor, az Alsó-Nyárádmentén többségben református közösségek vallási-társadalmi tényezőinek megváltozott feltételeiből indultam ki, amely közösségek nemzeti öntudatát vallási hovatartozásuk alapvetően meghatározta/meghatározza;

– a református egyház kulturálisan integrálta, részben napjainkban is integrálja a lokális közösségeket, természetesen településenként változó módon;

– a kisegyházak és új vallási mozgalmak térségünkben feloldják az etnikus kötelekeket, multietnikusak, illetve az új vallási mozgalmak csoportján belül vizsgált közösségekben, szinte kizárólag a szakrális élményeken keresztül valósul meg a közösséghez való tartozás tudata;

c) – a nyárádkarácsonfalvi Gábor-cigány közösség *Hetednap Adventista Egyháza* belüli tagságukhoz különböző identitás-stratégiák tartoznak;

– az adventista vallás gyakorlása egyfelől a „kisebbség” „többség” kategóriáján belül gondolkodva a Gábor-cigányokat integrálja a többségi magyar társadalom irányába, másfelől pedig a Gábor-cigányok etnicizálva vallásgyakorlatuk teológiai tartalmait, érvényesítik társadalmi-kulturális határaikat a többséggel szemben.

A tematikus blokkok elágazásainak fenti példái óhatatlanul felvetik az etnicitás és vallás kapcsolatának kérdéskörét. Az etnicitás és vallás kapcsolatának leírását a dolgozatban tematikus blokkonként eltérő formában; hangsúlyosabban (*egykori görög katolikusok identitáskonstrukciójának váza*), az etnikai szempontokat kevésbé figyelembe véve (*kisegyházak, új vallási mozgalmak vallási – társadalmi háttere*), illetve divergens módon (*a nyárádkarácsonfalvi cigányság vallási élete – határfenntartási stratégiák, etnikus határok a magyar-cigány, cigány-magyar, cigány-cigány kapcsolatokban*) valósítom meg.

Érzékelhető, hogy a három tematikai blokk, a vallási tapasztalásnak, felekezeti hovatartozásnak mennyire szerteágazó, a hívek vallási (kulturális) tudásán alapuló rendszerét ötvözi. A kutatás során felállított rendszer tehát nem érthető meg az adott közösségek, helyi kultúrák, a közösségek kulturális entitásainak, összefüggésrendszerének feltárása nélkül.

Dolgozatom során egységében kívánok reagálni a térség vallási sokszínűségére, az ezekben megmutatkozó felekezeti (kulturális) különbözőségekre, kitekintve a térség vallási viszonyrendszereiben megmutatkozó etnikai korrelációikra is. Dolgozatom célja – az Alsó-Nyárádmente recens, illetve a térség

vallási-etnikai időviszonyainak egymásmelletti vagy folytonos paraméterein felül kerekedve – a vallási közösségek aspektusainak egzakt feltárása.

2. Az alkalmazott módszerek vázolósa

Értekezésem során az Alsó-Nyárádmentét mint néprajzi tájegységet, kistérséget jó körülhatárolom, a lokális közösségeket megnevezem (amelyek zömében a jelenlegi romániai közigazgatási elvnek megfelelően két község - comuna - köré, szerveződnek). A vallási közösségeket hozzárendelem adott településekhez, illetve a „befejezett” és még folyamatban lévő terepmunkám gyakorlatainak térbeli és időbeli szempontjait egyaránt figyelembe véve, a településeket (vallási felekezeteket) egymásnak megfeleltetem.

A terepmunka módszertani folyamatait leíró kifejezéseket számba véve, elmondhatom, hogy én magam is „bennszülött” voltam/vagyok, vagyis az általam kutatott közösség (egykori) tagja. Ez a pozíció nem lehetetleníti el azt a fajta kutatói attitűdöt – értem ezalatt a kutató és adatközlő sajátos viszonyát – amelynek során az antropológus „kérdez”, „érdeklődik”, „együtt érez”, „figyel”, „véleményt mond” vagy épp „hallgat”, de mindenféleképp értelmez.

A térségben végzett terepmunka során, kutatói attitűdöm pozicionálása, vagyis, hogy a kutató miként válik a kutatott közösség „tagjává”, hogyan sajátítja el a vizsgált kultúra belső normarendszerét, illetve miként azonosul azzal, esetemben belső kulturális feltételként létezett.

A terepmunka nehézségét a saját kultúráját vizsgáló antropológus számára érzésem szerint nem a (saját)kultúra (újra)megélésének, (újra)felfedezésének, ha úgy tetszik (kutató)személyének rehabilitálása jelenti (mindez csupa érdekes, újabb és újabb rácsodálkozás erejével ható tanulási folyamat), hanem az, hogy megértsük a „vizsgált” személlyel, csoporttal azt, hogy amit „csinálunk”, miért „csináljuk” és mi a szándékunk vele. A saját kultúráját kutató személy is válhat „idegenné” saját kultúrájában, vagyis számíthat arra, hogy ha folyamatosan kérdez, vagyis „mi tudjuk” kategórián kívül helyezi magát, akkor személyét körüllegheti a bizalmatlanság a „kutatott” személyek részéről, akik józan életfelfogásuknak köszönhetően gyanakvóan is nézhetik a „kutató” értelmezési szándékát.

Terepmegfigyelési technikáimat, magát az interjúkészítést erősen befolyásolta a (cél)személyek, (cél)csoportok lakhelye, rokonsági rendszere, falubeli társadalmi státusza, értékpozíciója. A két utóbbi tényező azért is befolyásolta/befolyásolhatta döntően interjúkészítési technikámat (legtöbb esetben előnyömbre), mert az adatközlőről nem csak egyszerűen előzetes ismereteim voltak, hanem a személyt/személyeket, csoportokat, a „kiválasztott” interjúalanyokat, a helyi társadalmi klikkek mentén, a társadalomról való diskurzusok aszinkronikus sémáiba tudtam belehelyezni.

A görög katolicizmus kérdéskör kapcsán – előzetes ismeretekkel rendelkezve – minden esetben sikerült felismernem, hogy az e tárgykörbe tartozó megnyilatkozásokban a személyes és nyilvános, közösségi életszférák egyaránt megjelennek, közzététele a nyilvánosság számára azt jelenti, hogy innentől kezdve közüggé válhatnak olyan kérdések, amelyek eddig csak is kizárólag a magánszférába tartoztak.

A görög katolicizmus tárgykörében, interjú kizárólag olyan idős személyekkel végeztem, akiknek a közügyet érintő tudása életkorukból adódott, illetve tudásuk nyilvánosan is többször előtérbe került, vagyis a helyi görög katolikusság sorsképleteit őrző interpretációk a lokális közbeszéd történeti emlékezetének nyilvános szférájába tartoztak. Ennek ellenére természetesen az általam készített interjúk közzétételéhez minden esetben az adatközlők engedélyét kértem. Mivel a közösségről, azaz a legtöbb célszemélyre (interjúalanyra) vonatkozóan belső tudással rendelkeztem, alapvetően „témacentrikus interjú”, „strukturált interjú” és „életút-interjú” készítettem.

Az új vallási mozgalmak kutatása esetében – a fentiekben sorolt interjú típusokon túl – alkalmaztam csoportos interjú, illetve kérdőíves módszert.

A nyárádkarácsonfalvi Gábor-cigány közösségében végzett kutatások során a görög katolikusok kapcsán említett terep-megfigyelési metodikát alkalmaztam, amelyet elsősorban a cigány–cigány, cigány–magyar kapcsolatok megváltozása, koegzisztenciája indokolt. A nyárádkarácsonfalvi cigányság hagyományos szokásai, és a magyarsággal ellentétben kevésbé intézményesített világa jelentette/jelenti az elhatárolódás legfőbb vonásait.

A nyárádkarácsonfalvi Gábor – cigányok „láthatatlan gazdasága”, ebből következő vagyoni reprezentációjuk, nagyban átalakította, a saját közösségük normarendszerét, új szociális határokat teremtve, amikor is nemcsak a cigány–cigány, de a magyar–cigány viszonyban fennálló társadalmi érintkezések is újraértelmeződnek, kialakítva egy teljesen más, lokális társadalmi struktúrát.

A Gábor–cigány közösség vallási életére irányuló kutatásokra „támogatólag” hatott szűkebb lakóhelyem pozícionáltsága, vagyis hogy több olyan „adventista” cigány család szomszédságában laktam/lakom, akik a helyi cigány társadalomban és a gyülekezeti életben egyaránt a legnagyobb „megbecsülést” élvezik. A velük való „jó baráti”, szomszédsági kapcsolatom legtöbb esetben referencia volt arra nézve, hogy a cigánytelepen fotózhassak, a gyülekezeti élet belső feltételeire vonatkozóan kérdéseket tegyek fel, vagyis azt, hogy a társadalmilag erősen differenciált nemzeti körökben, kutatói habitussal mozogjak.

A kutatás során leginkább arra fektettem a hangsúlyt, hogy mint kutató és egyszersmind „a vizsgált kultúra” bennszülöttje – *émikus* módon – empátiával (újra) megértsem a közösségekben zajló eseményeket, viselkedéseket, szokásokat és ezeket tényszerűen dokumentáljam, azaz a települések vallási életét, vallási közösségek viszonyrendszerét *étikus* („objektív”) módon elemezni tudjam, tágabb társadalomtudományi összefüggések közé helyezve. A terepmunka során szerzett „tudás” célja, a

kulturális antropológiai, illetve az etnográfiai kutatásai módszerek közös érdekű céljával ekvivalens: *hogya terepmunka eredményeiből összeálló kép tárgyilagos legyen.*

3. Az eredmények tézisszerű felsorolása

Értekezésem tudományos eredmények igazolása érdekében, a térség vallási-társadalmi-kulturális rendszereinek metszéspontjait kidomborítva, a dolgozat három fő részének téziseit, összefüggéseit revideálok. A dolgozat téziseinek felülvizsgálata érdekében a vallási felekezetek viszonyrendszerének elemzése során használt vallásnéprajzi, vallásantropológiai, vallásszociológiai, vallástörténeti és részben teológiai vonatkozású fogalmakat pontosítottam a dolgozatban, egyben meghatároztam azt is, hogy milyen értelemben használom ezeket a különböző felekezetek leírásánál.

Az Alsó-Nyárárdmente görög katolikus közösségei körében végzett kutatások célja elsősorban az volt, hogy igazoljam a térség (egykori), (román), (magyar) görög katolikus közösségek etnikai-vallási identitásának *igazodási kényszereit*. A 19-20. század történelmi-politikai korszakok ideológiai hatásait figyelembe véve, vizsgáltam, hogy ezekben a korszakokban, a görög katolikusoknak – mint kisebbségi csoportnak – vallási identitását hogyan sajátították ki a különböző politikai korszakok, és ezek tükrében hogyan változott a közösségek, családok, személyek etnikai-vallási identitása.

A térség *(egykori) görög katolikusságának kutatása*, a vallás és identitás kapcsolatának vizsgálatát is felveti. A dolgozat eme részének leírása – mint interpretációs szándék –, megköveteli az asszimilációs, akkulturációs, nemzetváltási és felekezetváltási gyakorlatok leírását. Az általam kutatott görög katolikus közösségek, személyek, etnikai-vallási értelemben egyrészt többes kötődésűek (elsősorban akik görög katolikus felekezetűek napjainkban is, illetve azok, akik áttérésük/átsorolásuk következtében ortodox felekezetűeké váltak), másrészt olyan magyar anyanyelvű és nemzetiségű református magyarok, akik ősei korábban áttértek a református vallásra, „identitást váltottak”. A lokális köztudatban, napjainkban is a görög katolikus (ortodox) felekezethez való tartózkodás ideologikusan vonzza a (magyar) többségtől való eltérő (román) etnikai hovatartozás stigmáját. Az alsó-nyárárdmenti görög katolikusok esetében is az a képlet áll fent, amikor *a vallás konzerválja, revideálja egy adott terület, időszak korábbi etnikai összetételét.*

Az Alsó-Nyárárdmentén, a görög katolikus felekezetűek és a többségi református felekezetűek között vallási konfliktus sohasem alakult ki. A „többség” stigmatizációs gyakorlatai a görög katolikusokkal szemben egyes történelmi korok nemzetiségekkel és felekezeti különbségekkel szembeni intoleranciája következtében – román és magyar részről egyaránt –, olykor-olykor felerősödtek, de ezek leginkább verbális gesztusokban, szimbolikus elhatárolódási formákban fejeződtek ki, illetve helyi hatalmi (adminisztratív) visszaélések formájában mutatkoztak meg. Az általam vizsgált térség görög

katolikusainak vallási-etnikai identitásának (szocio)kulturális vetületei – ha változó formában is – napjainkban is a felszínen maradtak, formálták/formálják a helyi társadalom, vallási élet működését.

A kiségyházak és új vallási mozgalmak kutatásának leírásakor elsősorban arra kerestem a választ, hogy az elmúlt húsz év során a térség felekezeti sokszínűségének következtében, a települések „újravallásosodásának” folyamatában, milyen új vallási-társadalmi-kulturális szintézisek jöttek létre. A dolgozatnak ebben a tematikai egységében hangsúlyt fektettem a felekezeti különbségekre, a felekezeti különbségekből adódó társadalmi- világnézeti-kulturális tagoltságokra.

Az alsó-nyáradmenti református egyházközségek, társegyházközségek vallási képének leírását összefüggésbe hozom, azzal a kutatói attitűddel, mely szerint a református egyházközségeket kívülről elemzem. Elsőrendűnek a református egyház és a helyi társadalmi viszonyok egymásra hatásainak jegyeit tartom. A kiségyházak, új vallási mozgalmak hívei a vizsgált térségben a református egyházközségekből szakadtak ki. A szakadások, és a vallásos élet új feltételei településenként változó módon és változó intenzitással következtek be. A települések társadalmi struktúráinak átalakulásai is éppen ezért esetenként eltérőek.

A református egyházközségekről és azok társadalmi viszonyairól, illetve a református egyházközségek szerepének meggyengüléséről és a „szektaképződés” kapcsolatáról nem teológusi álláspontból beszélek, pusztán a terepmunkám során megfigyelt és értelmezett vallási-társadalmi jelenségeket írom le. A református egyházközségek belső működését nem kívánom elemezni, a dolgozat ide vonatkozó fejezetében arra reflektálok, hogy a rendszerváltást követő időszakban és napjainkban végbemenő gyors vallási-társadalmi változásokra hogyan reagálnak a többséget kitevő református egyházközségek. Az egyházközségek „társadalmi felelősségére” vonatkozóan nem teszek megállapításokat. Az elemzéseim háttérében, illetve megállapításaim mögött kultúrakutatói tapasztalat van.

A térség kiségyházai és új vallási mozgalmain belül a Marosvásárhelyi Magyar Baptista Gyülekezet jelenlétét vizsgálom a térség vallási életében, illetve (1999-ben) a belőlük leváló „Új Kezdet” Keresztyén Gyülekezet, a Jehova Tanúk Társaságát és nem utolsósorban a Hetednapos Adventista Egyházon belül, a nyáradkarácsonfalvi Gábor-cigányok vallási életét mutatom be.

A fintaházi baptista gyülekezet kialakulása kapcsán, amely leányegyháza a Marosvásárhelyi Magyar Baptista Gyülekezetnek, ismertetem a Romániai Magyar Baptista Felekezeti Szövetség vallási-politikai mozgalmának háttérét, kialakulását. A fintaházi baptista gyülekezet sok mindent átörökített a protestanizmus puritán örökségéből. A kiségyházakra irányulóan, a helybéliek által használt „szektások” kifejezés kevésbé tartalmazza a negatív konnotációt, mint például a Jehova Tanúi, illetve az „Új Kezdet” híveire irányuló „szektások” megnevezés. A baptistákat a reformátusok magukhoz „közelebbieknek” érzik és ugyanígy fordítva. Az ilyen jellegű „érzést” kizárólag a két egyház dogmatikai, liturgiai hasonlósága gerjeszti.

Az „Új Kezdet” nevet viselő vallási közösség a fintaházi baptista gyülekezet híveinek köréből alakult ki. A fintaházi baptista gyülekezet hívei között, 1998-99-ben teret nyertek a karizmatikus mozgalmakhoz köthető tanok, amelyek végül is eredményezték a gyülekezeti szakadást. Szakterminológiai értelemben az „Új Kezdetet” az *új vallási mozgalmak* csoportjába sorolom, azon belül is az *ébredési mozgalmak* ágazatába. A lokális társadalom közbeszédében stigmatizálja a felekezetet, sok esetben „(új) szektásoknak” nevezi őket.

A Jehova Tanúk Társasága a legaktívabb és legkiterjedtebb, a rendszerváltás után megjelenő új vallási mozgalmak közül. Az új vallási mozgalmakra irányuló nemzetközi és hazai kutatásokat figyelembe véve a Jehova Tanúit az *ezredhívők* csoportjába sorolom, a *forradalmi szekták* szervező elvéhez rendelem. Jehova Tanúira, a helyiek a „szekta”, „szektások” kifejezést pejoratív értelemben használják, a szimbolikus elhatárolódási formák is jóval erősebbek a többség részéről e közösséggel szemben.

Bárminemű „értékítélet” elkerülése érdekében – illetve szem alatt tartva azt a tényt, hogy még napjainkban is a *szekta* szót általános értelemben olyan (vallási) szerveződések jelölésére használják, amelyek veszélyesek a társadalomra nézve – a dolgozatban a *szekta* fogalmat „objektív” társadalomtudományi felfogásban használom. Az Alsó-Nyárádmente vallási közbeszédének negatív kicsengését és a *szekta* fogalomnak kétértelműségét elkerülve, a dolgozatban a *Fogalmak tisztázása* címszó alatt ismertetem, hogy a helyiek szóhasználata szerinti „szekta”, „szekta jelenség”, „szektások” fogalmakat milyen formában használom.

Az „adventista Gábor-cigányok” kifejezés a regionális – sok esetben erdélyi és magyarországi – köznyelvben, illetve szaktudományos közvélekedésben is egyet jelent, illetve a kifejezés indukálja a nyárádkarácsonfalvi Gábor-cigányok vallásos életének reprezentatív jeleit.

A nyárádkarácsoni Gábor-cigány közösség adventista egyházon belüli tagságuk folytonosságát, „sikerét”, gazdasági (szociális), kulturális, társadalmi vonatkozásaival együttesen vizsgálom. Még pontosabban a nyárádkarácsoni cigányság életforma változásának két alapvető pillérét (adventista felekezethez való tartózkodásuk, és kereskedelmi, gazdasági tevékenységük társadalmi, szociokulturális jegyeit) járom körül, illetve vizsgálom korrelatív formában.

A nyárádkarácsoni Gábor-cigányok adventista vallásgyakorlása olyan (re)szocializációs minta, azaz „egyidejű szétbomlás”, „újraszerveződés”, „rászerveződés” már korábban létezett kulturális-társadalmi sémákra, ami a közösséget különállóvá teszi, és permanens alakítja Nyárádkarácsonfalava cigány–magyar, magyar–cigány interetnikai kapcsolatait.

Értekezésemben a kiségyházak, új vallási mozgalmak rendszerének nem a morális és funkcionális értékét kívánom megállapítani (ugyanis mindez teológusi álláspontot követelne), hanem a vizsgált térség kiségyházainak, új vallási mozgalmainak terjedését követő „társadalmi konfliktusokra” kívánok rámutatni, illetve az Alsó-Nyárádmentének a rendszerváltást követő modernizációs (szekularizációs)

tendenciáját kívánom reflexív megjeleníteni. Értekezésem során figyelembe vettem, hogy a „*kisegyházakkal*”, „*szektákkal*”, „*új vallási mozgalmakkal*” foglalkozó társadalomtudományi értekezések, a társadalmi-politikai-kulturális változások mellett, vagy ezek keretein belül, beemelik a *modernizáció*, *szekularizáció* kérdéskörét a modern vallási jelenségek változásaira adott válaszaik sorába. A vallásszociológusok „hirdetik”, hogy a szekularizáció politikai-társadalmi-erkölcsi vonatkozásai helyett, jobban kellene figyelni a vallás több ponton való visszatérésére. A vallás, a kutatás szempontjait nézve, tehát „visszakívánkozik” a társadalmi és személyes életbe egyaránt, az újítás lehetőségeit kínálva, egyfajta „fogyasztói igényként”. A vallás, a társadalomba, személyes életbe való visszatérése, már nem feltétlen a történelmi, illetve hagyományos egyházakat erősíti, hanem ellenkezőleg, az újító mozgalmakkal, „más” világnézetükkel, konkurenciaként jelennek meg a „vallási piacon”.

Alsó-Nyárádmenete vallási képének vizsgálatakor, különös tekintettel a *kisegyházak és az új vallási mozgalmak térnyerésének* elemzésekor nem a modernizáció és szekularizáció folyamatait vizsgálom, hanem a térség vallási (felekezeti) viszonyrendszerének változásait, okozati tényezőkként fogom fel.

A témakört illetően tézisként fogalmazódik meg annak vizsgálata is, hogy a rendszerváltást követően „a homogénebb világnézeti-felekezeti helyzethez” szokott alsó-nyárádmentiek hagyományos vallási életét, miként váltotta fel egy tagoltabb, „privatizált”, illetve a „vallási szubjektivizmusnak” nagyobb teret adó vallási-világnézeti modell. Alsó-Nyárádmente településeinél nagyon hamar nyilvánvalóvá váltak a felekezeti különbségek határai, a „nagyegyházhoz” és „kisegyházhoz” igazodó emberek „világnézeti és a felekezeti különbségekből adódó gondolkodásbeli ellentétek”, amelyek elkezdték felforgatni a helyiek vallási- társadalmi viszonyait.

4. A szerző témában megjelent és kiadásra elfogadott publikációi

1. *Identitás-vizsgálat Nyárádkarácson község egykori görög katolikus közösségében*, **Egyháztörténeti Szemle**, 2003, IV. évf. 2. sz., 100–131. p.
2. *Objektív vizsgálat a nyárádkarácsonfalvi cigányság gazdasági élethelyzetének függvényében, és az ebből adódó elhatárolódási aspektusok a cigány–magyar együttélésben*, **Kultúrák Között Az I. és II. Interkulturális Diákkonferencia válogatott előadásai: Miskolc**, 2004. 70–83. p.
3. „Magyar világ” – rekonstrukció egy erdélyi régió 1940-44 között megélt katonai-polgári közigazgatásából **Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények**: 9. évfolyam 1. szám 2004. 74–81. p.
4. *Narratív képletek a bálintfalvi görög katolikus közösség rendszerváltás utáni visszaemlékezéseiben*. In (szerk.) **Keményfi Róbert Néprajzi Látóhatár**, 2006, XV. évf. 1–2. sz., 39–53. p.
5. „Szappan és víz” *A karácsonfalvi cigányság vallásos életének vizsgálata a Hetedik Napot Ünneplő Adventista Egyház térnyerésének vonzatában*. In (szerk.): **Daniel Heinz – Fazekas Csaba – Rajki Zoltán Ünnepi tanulmányok Szigeti Jenő 70. születésnapjára**, Miskolc, 2006, 278–299. p.
6. *Kisegyházak és más vallásfelekezetek szerepe Nyárádkarácson községben a rendszerváltást követően*. In **A szakralitás arcai. Vallási kisebbségek, kisebbségi vallások** (szerk.): **A. Gergely András – Papp Richárd Nyitott Könyvműhely**, Budapest, 2007, 361–383. p.
7. *Vallásosság, hiedelemformák az Alsó-Nyárádmentén* – **Néprajzi Látóhatár**, 2009, XVIII. évf. 1. sz., 73–93. p.
8. „*Karácsonfalvi Gáborok*”: *recens társadalmi-szociális határok, etnikus sztereotípiák egy erdélyi gábor közösségben*. In **Cigány közösségek hagyományos kultúrája, kulturális öröksége a Kárpát-medencében**. (szerk.): **Keményfi Róbert, Néprajzi Látóhatár**, 2009, XVIII. évf. 3. sz., 38–66. p.

Megjelenés alatt álló írások:

9. *Etnikai, vallási identitás-konstrukciók egy középső-nyárádmenti görög katolikus kis közösség példáján keresztül* In **Néprajzi Látóhatár, 2010/4.**
10. *Kalapos Gáborok. Vagyoni reprezentációk és térátalakulási folyamatok Nyárádkarácsonfalván – Tabula (2011)*
11. *„Itt már nincs visszaút, az egész falu az övéké lett” Az egymásmellettség társadalmi – etnikai viszonyai Nyárádkarácsonfalván – Disputa (2011)*
12. *A Székelyföld-peremi magyar szórványok identitástermelése: a nagyteremi példa – Korunk (2011)*

5. A szerző további, megjelent publikációi.

13. *„Erdélyiség” napjainkban a kulturális antropológiai érdeklődés vonzatában.* In **Alteris Anuar de Studii si Comunicari Multiculturale, The International Symposium Multicultural Values, Volumul I. Asociatia Multiculturala Alteris, Editura Status, 2007, 130-143. p.**
14. *„Erdélyiség” napjainkban a kulturális antropológiai érdeklődés vonzatában.* In **Új Hegyvidék, 2007. 1-2. Tavasz-Nyár, 126-135. p.**
15. *Responsibility for Each Other. Cross-Border Discourses on National Constellation Transylvanian-Hungarian, Hungarian-Transylvanian* In **Nations and national. Minorities in the European Union edited by Barna Bodó – Márton Tonk International Scientific Conference. European Union Nations and National Minorities, Kolozsvár (Cluj-Napoca), 2009, 217-225. p.**